

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Viite: VN/33074/2023

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI ALKOHOLILAIN MUUTTAMISESTA

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Päivittäistavarakauppa ry:ltä (PTY) lausuntoa otsikkoasiassa. PTY kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiassa seuraavaa:

Yleistä

Esityksen mukaan alkoholilakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä vähittäismyyntiluvallisille toimijoille alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuten alkoholijuomien toimitus. Ehdotuksen mukaan muutokset toteutettaisiin ikärajalvonta turvaten. Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimeenpanoa, jolla uudistetaan alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan, tavoitteena reilun ja avoimen kilpailun edistäminen.

PTY kannattaa alkoholijuomien toimituksen sallimista ja alkoholipolitiikan uudistamista hallitusohjelman mukaisesti. PTY pitää tärkeänä, että myös muita hallitusohjelmassa mainittuja uudistuksia edistetään viipymättä.

Verkkokaupan ja noutojen osalta PTY toteaa, että kotimainen alkoholijuomien verkkokauppa ja juomien nouto myymälästä on jo nykyisellään sallittua. Esityksen tarkoituksena onkin uutena asiana mahdollistaa verkkokaupasta tilattujen alkoholijuomien toimitus asiakkaalle. Lausunnolla oleva esitysluonnos ei kuitenkaan keskity ainoastaan hallitusohjelman toimeenpanoon ja toimitusten mahdollistamiseen, vaan sillä itseasiassa kiristetään nykyistä alkoholilainsäädäntöä monin paikoin ilman alkoholihaittoihin ja niiden ehkäisemiseen liittyvää perustetta. Lisäsääntelyä ja/tai kiristystä esitetään mm. vähittäis- ja anniskelumyynnin määritelmiin, ikärajalvontaan, sanktioihin, tietojen jakamiseen ja verkko-ostamisen käytäntöihin. Näistä tarkemmin pykäläkohtaisissa kommentteissa.

PTY peräänkuuluttaa tasapuolisia kilpailunedellytyksiä. Kilpailutilanne jatkuu epäreiluna kotimaiselle juomien vähittäiskaupalle, ellei ulkomaisille toimijoille aseteta samoja vaatimuksia kuin kotimaisille toimijoille. Vaikka etämyyntiä koskevat pykälät eivät olekaan mukana esitysluonnoksessa, sääntely-ympäristöä kotimaisille yrityksille luotaessa tulee huomioida, että samat vaatimukset edellytetään jatkossa ulkomaisilta toimijoilta. Todettakoon lisäksi, että alkoholijuomia voi tilata jo nykyisin ulkomailta ostajalle toimitettuna ilman minkäänlaisia vaatimuksia kuljettajalle tai vastaanottajalle. Esitystä ja vaikutusten arviointia on syytä korjata tältä osin.

Oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen kilpailu edellyttää myös, että kaikissa alkoholitoimituksissa varmistetaan, että laissa määrätyt verot on maksettu tai tulevat maksetuiksi. Verojen keräämisen myös ulkomaisilta yrityksiltä tulee olla tehokasta, eikä perustua vain satunnaisiin tarkastuksiin. Ellei valvonta toimi, ulkomailta tilaaminen tulee puuttuvan veron vuoksi edulliseksi ja valtiolta jää jatkossakin verotuloja saamatta.

PTY:n näkemyksen mukaan erilaiset teknologiset ratkaisut alkoholin toimituksen ja noudon osalta tulisi sallia ja joka tapauksessa varmistaa lainsäädännön teknologianeutraalisuus tulevaisuutta silmällä pitäen. Tosiasiassa teknologia voi tuoda ikärajalvontaan tai päihtyneiden ostoyrityksiin jopa nykyistäkin tehokkaampia keinoja ja siksi katsomme, että nämä ratkaisut tulisi ottaa huomioon lainsäädännössä. Teknologia kehittyy kovaa vauhtia eikä lainsäädännön tule estää kehitystä.

Ikärajalvonnan osalta byrokratiaa ja hallinnollista taakkaa yrityksille ei tule lisätä tarpeettomasti. PTY toteaa, että Suomessa toimivilla kaupoilla on vankka kokemus vastuullisesta ikärajalvonnasta. Kauppa tarkastaa alkoholijuomia ostavan asiakkaan iän, jos asiakas vaikuttaa alle 30-vuotiaalta. Ikärajalvontaan on koulutettu noin 300 000 kassatyöntekijää, ja ikärajalvonnan tasoa seurataan säännöllisesti ostokokeilla. Ikärajalvonta on kaupalle kunnia-asia. Pitkän ja laajan kokemuksen ikärajalvonnasta omaavana tahona kauppa on mielellään mukana kehittämässä myös toimituspassivaatimuksia, jotta myös kuljetuksen osalta koulutettu henkilökunta varmistaa ikärajalvonnan vastuullisesti.

PTY katsoo, että alkoholin toimituksen mahdollistaminen lisää kyläkauppojen ja muiden haja-asutusalueilla sijaitsevien kauppojen toimintaedellytyksiä. Tällä on laajemmin vaikutusta mm. maaseudun elinvoimaan ja asuttavuuteen, minkä vuoksi kyseiset toimijat tulisi vapauttaa

toimituslupaa koskevista lupa- ja valvontamaksuista. Nyt ehdotetulla tavalla toteutettuna erityisesti pienempien toimijoiden hallinnollinen taakka alkoholin toimituksiin liittyen lisääntyisi kohtuuttomasti, mikä pahimmillaan ei mahdollista toimituksen käyttöönottoa pienissä kaupoissa.

Pykäläkohtaiset huomiot

Alla huomioitamme varsinaisiin pykäliin.

3 § Määritelmät

Nykyisessä alkoholilaissa alkoholijuoman vähittäismyynnin määritelmä kuuluu seuraavasti:

11) alkoholijuoman vähittäismyynnillä alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;

Esitysluonnoksessa vähittäismyynnin määritelmää esitetään muutettavaksi seuraavasti:

11) alkoholijuoman vähittäismyynnillä maksun vastaanottamista alkoholijuomasta ja alkoholijuoman luovuttamista vähittäismyyntipaikassa ostajalle, alkoholijuoman toimitusluvan haltijalle tai hänen henkilökunnalleen siten, että alkoholijuoma nautitaan muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;

PTY vastustaa vähittäismyynnin määritelmän muuttamista. Lausunnolla olevan hallituksen esityksen tarkoituksena on mahdollistaa vähittäismyytyjen alkoholijuomien toimitus, ei muuttaa vähittäismyynnin määritelmää itse transaktion osalta. Alkoholin toimituksen salliminen ei edellytä määritelmän muuttamista.

Määritelmän muuttamisella pyritään selkiytyksen nimissä kumoamaan tuore Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös (KHO 2024:90) ilman viittausta päätökseen tai sen perusteluihin. Päätöksellä vahvistettiin nimenomaisena oikeusohjeena, että alkoholilain nojalla ei voida edellyttää, että alkoholijuomien maksun voi vastaanottaa vain vähittäismyyntiluvan haltija tai maksujen välittämistä laillisesti tarjoava toimija, joka välittää maksun. Samassa päätöksessä myös vahvistettiin, ettei alkoholilaista löydy perusteita asettaa henkilöstöä koskevia lupaehtoja taikka edellyttää, että vain luvanhaltijaan työsuhteessa oleva henkilö voi luovuttaa alkoholijuoman ostajalle.

Määritelmän muuttaminen esitysluonnoksen mukaisesti kiristäisi nyky sääntelyä ilman yhteyttä alkoholin toimitukseen tai alkoholihaittoihin. Lisäksi vaatimus luovutukseen vähittäismyymälästä toimituksen osalta on vastoin tasapuolisten kilpailunedellytysten vaatimusta, ilman yhteyttä alkoholihaittoihin. Vähittäismyyntiluvan haltijan myymän alkoholin toimituksen toimitusluvan haltijan toimesta tulee voida tapahtua sieltä, mistä se on vähittäismyyntiluvan haltijan toiminnan järjestämisen kannalta tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta (mm. ajettu matka huomioiden) esimerkiksi varastolta.

Mikäli määritelmään nimenomaisesti halutaan mukaan alkoholin eri toimitustavat, esitämme seuraavanlaista muutosta nykyiseen määritelmään, joka olisi linjassa myös esitetyn alkoholijuoman toimituksen määritelmän kanssa:

Muutosehdotus:

11) alkoholijuoman vähittäismyyntillä alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa siten, että vähittäismyyjä luovuttaa myydyn alkoholijuoman ostajalle (noutomyynti) tai toimitusluvan haltijalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle (toimitusmyynti);

6 § Poikkeukset luvanvaraisuudesta

PTY kannattaa ja pitää perusteltuna sen selkiyttämistä, että enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus, myynti ja toimittaminen on sallittua. Selvyyden vuoksi esityksessä esim. perusteluissa tulisi todeta, että myös vastaavien kiinteiden alkoholivalmisteiden, kuten liköörikonvehtien toimitus on sallittua.

8 §. Lupahakemus

Lupahakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen luvan myöntämisen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta, sen vaikutuksista ja muista merkityksellisistä seikoista, joka ei jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

PTY katsoo, että aikaisempien alkoholilupien yhteydessä toimitetut selvitykset tulee huomioida sellaisenaan uusien alkoholilain mukaisten lupien ja ilmoitusten yhteydessä siitä huolimatta, mille aluehallintovirastolle aikaisempi selvitys on toimitettu. Yritysten hallinnollista taakkaa ei tule kasvattaa.

17 a § Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuoman toimituslupa koskee kotimaisesta vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä myydyn alkoholijuoman kuljetusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lupa myönnetään, jos:

1) hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman; ja

2) hakija on laatinut selvityksen siitä, että hakijan henkilökuntaan kuuluvilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

PTY katsoo, että 17 a §:n vaatimus siitä, että kuljetus tapahtuu vähittäismyyntipaikasta ei täytä tasapuolisten kilpailunedellytysten vaatimusta. Alkoholien toimituksen tulee olla mahdollista kotimaisille ja ulkomaisille toimijoille samoilla ehdoilla. Vähittäismyyntiluvanhaltijan ja toimitusluvanhaltijan välinen luovutus ei edellytä vähittäismyyntipaikasta luovuttamista, kunhan myynti kirjautuu myyjän lupanumerolle asianmukaisesti. Kahden luvanhaltijan välinen luovutus tulee voida toteuttaa toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla vaikkapa varastolta.

PTY pitää vaatimusta omavalvontasuunnitelmasta asianmukaisena. Sen sijaan vaatimus luvan edellytyksenä toimittaa selvitys siitä, että kaikilla hakijan henkilökuntaan kuuluvilla alkoholijuoman toimittajilla on toimituspassi, on ylimitoitettu.

Luvanhaltija vastaa kaikissa tilanteissa sanktion uhalla toiminnastaan ja mm. siitä, että sen toimittajilla on lain vaatima toimituspassi. Vaatimus luvan edellytyksenä esittää selvitys henkilökuntaan kuuluvien toimituspasseista on ennenaikainen ja aiheuttaa kustannuksia ilman varmuutta luvan saamisesta. Olennaista sen sijaan on, että luvan saatuaan ja lupaedellytykset täytettyään luvanhaltija huolehtii ennen toimitusten aloittamista henkilöstönsä osaamisesta lain edellyttämällä tavalla.

Henkilökunnan vaihtuvuus ja erilaiset sopimusjärjestelyt puoltavat selvityksen toimittamista ennemminkin siitä, miten hakija varmistuu siitä, että sen henkilöstöllä on alkoholilain edellyttämä pätevyys.

Lupaviranomaiselle olisi oikeus määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja. Nämä ehdot katsottaisiin hakija- ja tapauskohtaisesti. Ehdot voisivat koskea kuljetukseen käytettäviä kulkuneuvoja, luovutukseen liittyviä tilanteita ja luovutuksessa käytettäviä ikäraja- ja valvonnan päihtymistilan seuranta- ja henkilöstö- ja luovutettavien alkoholijuomien määrää, omavalvontaa, valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja taikka palvelun sisältöä ja menettelytapoja.

Edellytyksenä ehtojen asettamiselle olisi se, että ehdot olisivat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi, järjestyshäiriöiden ehkäisemiseksi tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi.

Ehdot ja rajoitukset olisi mitoitettava siten, että ne eivät estäisi eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetettaisiin luvanhaltijan käynnissä

olevaan toimintaan, ne saataisiin määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen olisi luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet olisivat muuttuneet siten, etteivät ne enää ole välttämättömiä.

PTY vastustaa jyrkästi hakija- ja tapauskohtaisia lupaehtoja kaikilta osin. Vaatimus tulee poistaa. Luvan edellytykset on asetettava lain tasolla. Ehdotettu tapauskohtaisten lupaehtojen laajuus on ennenkuulumaton ja antaisi yksittäiselle virkamiehelle rajattoman vallan valvonnan turvaamisen, järjestyshäiriöiden ehkäisemisen ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden nimissä esittää välttämättömiksi katsomiaan vaatimuksia kuljetukseen käytettävistä kulkuneuvoista, luovutukseen liittyvistä tilanteista ja luovutuksessa käytettävästä ikäraja- ja päihtymistilän seurannasta, henkilöstöstä, luovutettavien alkoholijuomien määrästä, omavalvonnasta, valvontaviranomaiselle toimitettavista tiedoista taikka palvelun sisällöstä ja menettelytavoista. Toimitusluvan haltija ei ole järjestyksenvalvoja, vaan tarkastaa toimituksen yhteydessä iän ja sen, onko lain mukaisia esteitä alkoholin luovuttamiselle. Todettakoon, että jo nykyisin on sallittua myydä alkoholia vähittäismyymälässä siten, että vain yksi henkilö on vuorossa. Valvonnan turvaamiseksi viranomaisella on oikeus mm. tehdä koeostoja, mitä voidaan pitää varsin voimakkaana valvontatoimenpiteenä. Yleisen järjestyksen turvaaminen on puolestaan poliisin tehtävä. PTY kysyy, miten viranomaisen varmistaa tasapuoliset kilpailunedellytykset ja lupaehdot ulkomailta tilattavan ja kotimaassa toimitettavan alkoholin kanssa?

Muutosehdotus (2-4 momentit poistettu pykälästä kokonaan):

Alkoholijuoman toimituslupa koskee kotimaiselta vähittäismyyntiluvanhaltijalta tai alkoholiyhtiöstä myytävän alkoholijuoman kuljetusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lupa myönnetään, jos:

- 1) hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman; ja
- 2) hakija on laatinut selvityksen siitä, miten hakija varmistuu, että sen henkilökuntaan kuuluvilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

35 § Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimittajalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa.

PTY katsoo, että vaatimus luovuttaa alkoholijuoma toimittajalle vähittäismyyntipaikasta ei täytä tasapuolisten kilpailunedellytysten vaatimusta. Verkkokauppatilausten toimituksen tulee olla mahdollista kotimaisille ja ulkomaisille toimijoille samoilla ehdoilla. Alkoholijuomat tulee voida luovuttaa toimitusluvan haltijalle myös muualta kuin vähittäismyyntipaikasta (varasto tms.), kunhan myynti kirjautuu luvanhaltijan lupanumerolle.

Muutosehdotus:

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat saa luovuttaa asiakkaalle tai alkoholijuomien toimittajalle vain hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa tai muussa hyväksytyssä noutopaikassa.

PTY katsoo, että myös, että lain 17 §:n lupavaatimus yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloista on vanhentunut ja tulee muuttua ("vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa"). Vähittäismyyntiluvan ja vähittäismyyntipaikan tulee mahdollistaa asiakkaiden palveleminen siten, että ruoan verkkokauppatilaus, joka sisältää alkoholia, tulee voida luovuttaa esimerkiksi vähittäismyyntipaikan välittömässä läheisyydessä sijaitsevassa parkkihallissa/parkkipaikalla.

Hallitusohjelman mukaisesti myös erilaiset verkkokauppatilausten noutoon liittyvät konseptit tulee sallia. Esimerkiksi verkkokaupassa myyty alkoholijuoma tulee voida toimittaa asiakkaan noudettavaksi sieltä mistä se on asiakkaalle kuljetus ja noutomatkojen näkökulmasta tarkoituksenmukaisinta, vaikkapa toisesta saman ketjun myymälän noutopisteestä. Pitkien toimitusmatkojen välttäminen on myös vastuullista toimintaa. Nykyisin alkoholijuomien siirto vähittäismyymälästä toiseen ei ole mahdollista, vaikka menettely on sallittua Alkolle alkoholilain 27 §:n nojalla.

Vähittäismyyntiluvanhaltijan tai tämän henkilökunnan tulee alkoholijuoman kuljetukseen luovutuksen yhteydessä tarkastaa alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvan haltijan nimi sekä lupanumero ja ilmoitettava nämä ostajalle.

PTY pitää vaatimusta vähittäismyyntiluvan haltijan ja tämän henkilökunnan velvollisuudesta tarkastaa kuljetukseen luovutuksen yhteydessä toimitusluvan haltijan nimi ja lupanumero sekä ilmoittaa tiedot ostajalle ylimitoitettuna ja turhaa hallinnollista taakkaa aiheuttavana ylisääntelynä. Miten vaatimus toteutetaan jatkossa ulkomaisten toimijoiden kohdalla? Mistä tiedot olisi tarkoitus tarkastaa ja miten todennetaan? Miten tarkastava henkilö voi varmistua, että lupanumero on oikea? Vakiokuljettajaa käytettäessä velvollisuus joka kerta tarkastaa tiedot on ylimitoitettu.

Vaade ilmoittaa nämä tiedot ennakkoon ostajalle on ylimitoitettu, sillä kuljettaja voidaan päättää vasta viime hetkellä. Tietojen ilmoittamista ostajalle ei tulisi edellyttää, sillä tieto ei palvele ostajaa millään tavoin, mutta aiheuttaa vähittäismyyjälle turhaa lisätyötä. Tiedot voidaan toimittaa ostajalle erikseen tietoja pyydettyä.

PTY katsoo, että kahdelle alkoholilaissa määritellylle toimiluvan haltijalle (vähittäismyyntilupa ja toimituslupa) tulee antaa elinkeinovapauden nojalla mahdollisuus sopimuksin määritellä tarkempi prosessi sen varmistamiseksi, että lain vaatimukset tulevat täytettyä ja prosessi on myöhemmin

todennettavissa valvonnassa. Vaatimusta valvonnasta ei tule kohdistaa yksin vähittäismyyntiluvan haltijalle. Prosessin on mahdollistettava erilaiset tekniset ratkaisut toimijoiden välillä.

Vähittäismyyntiluvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on varmistettava verkko-oston yhteydessä vahvalla sähköisellä tunnistamisella, että ostaja ei ole alle 18-

vuotias eikä väkevien alkoholijuomien verkko-oston yhteydessä alle 20- vuotias.

PTY ei kannata vaatimusta kaksinkertaisesta ikärajavälisestä valvonnasta. Nykyisin alkoholin verkko-ostaminen on sallittua ilman vahvaa sähköistä tunnistautumista, sillä ikäraja tarkastetaan juomia noudettaessa. Jatkossakin ikärajan tarkastamisen luovutuksen yhteydessä tulee olla riittävä.

Alkoholin toimituksen osalta toimitusluvan haltijoiden suorittama toimituspassi varmistaa alkoholilain tuntemuksen ja ikärajavälisestä valvonnan riittäväällä tavalla. Vaatimus vahvasta tunnistautumisesta aina alkoholia verkosta ostettaessa heikentäisi verkkokaupan asiakaskokemusta (useampi tunnistautuminen yhden ostokerran aikana) ja edellyttäisi todennäköisesti merkittäviä järjestelmämuutoksia. Laki ei edellytä saman henkilön olevan tilaajana ja vastaanottajana, joten vaatimus lisäisi byrokratiaa ilman vaikutusta alkoholihaittoihin. Alkoholin verkko-ostokset muodostaisivat myös varsin sensitiivisen uudenlaisen rekisterin, jonka tietosuojaja ja perusoikeudellinen oikeutus on kyseenalainen. Teknologianeutraalius ja ikäihmiset huomioiden tilaus ja toimitus tulisi olla mahdollista tehdä myös puhelimitse. Ongelmallista tunnistautumisen osalta on myös mm. yritysostot ja toisen puolesta asiointi.

35 a §. Alkoholijuomien toimitus

Alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos käymisteitse valmistettu enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä ja muulla tavoin valmistettu enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävä alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu kotimaisesta vähittäismyyntipaikasta.

PTY katsoo edelleen, että vaatimus noutamisesta vähittäismyyntipaikasta ei täytä tasapuolisten kilpailunedellytysten vaatimusta. Alkoholin toimitus tulee olla mahdollista kotimaisille ja ulkomaisille toimijoille samoilla ehdoilla ja alkoholijuomien nouto tulee olla mahdollista myös esim. luvanhaltijan varastosta tai muusta sovitusta paikasta.

Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee tarvittaessa todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä ja tarkastaa, ettei luovuttamiselle ole 37 §:ssä (toimitus- ja anniskelukiellot) säädettyjä esteitä.

PTY kannattaa, että ikä tarkastetaan tarvittaessa nimenomaisesti alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä. Kaupat noudattavat 30 vuoden viiteikärajaa ja katsomme sen riittäväksi myös toimitusten osalta. Katsomme, että ikärajavaivonta luovuttamisen yhteydessä toimituspassin suorittaneiden toimesta on riittävä, eikä kaksinkertaista ikärajavaivontaa sähköisen vahvan tunnistautumisen osalta tarvita. Nykyinen todennettavuuden taso on riittävä. PTY kannattaa mallia, jossa ostajan ei tarvitse olla sama henkilö kuin vastaanottajan. Tämä mahdollistaa esimerkiksi perheen ostokset siten että toinen täysi-ikäinen tekee ostokset ja toinen täysi-ikäinen on vastaanottamassa toimitusta. Mahdollinen vaatimus 37 §:n esteiden tarkastamisesta tulee tehdä alkoholijuomien toimituksen luovutuksen yhteydessä.

Jos alkoholijuomaa ei voida 37 §:ssä säädetyn toimituskiellon vuoksi, alkoholijuoman toimittajan on palautettava alkoholijuoma myyjälle.

PTY katsoo, että jos toimituskielloista säädetään, on perusteltua, että alkoholijuomat palautetaan myyjälle. Palautus tulee suorittaa kohtuullisessa ajassa ilman, että kyseessä on perusteluissa mainittu varastointi. Ei ole kohtuullista, että palautusta vaadittaisiin esim. samana iltana. Tästä aiheutuisi myös suurella todennäköisyydellä turhaa ajoa, mikä ei ole vastuullisuusnäkökulmasta tavoiteltavaa.

Huomioitava myös, että verkkokauppaostokset maksetaan usein etukäteen, jolloin alkoholijuomat olisi mahdollisen palauttamisen varalta pakattava erikseen ja niistä maksettu hinta olisi palautettava ostajalle. Selvyyden vuoksi olisi syytä säätää myyjän oikeudesta purkaa kauppa alkoholijuomien osalta kyseisissä tapauksissa.

Toimitusluvanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy luovuttamasta alkoholijuomaa.

PTY huomauttaa, että luovuttamisesta kieltäytymiselle tulee kuitenkin olla laissa määritelty peruste.

37 §. Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot

Alkoholijuomaa ei saa toimittaa terveydenhuollon toimintayksikköön, ensi- ja turvakotiin eikä päihdehuollon yksikköön. Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa varhaiskasvatuksen järjestämipaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämipaikkaan tai lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämipaikkaan aikana, jolloin ne ovat lasten ja nuorten käytössä.

Yksityiset yhteisöt, säätiöt, yksityiset elinkeinonharjoittajat, uskonnolliset yhdyskunnat ja julkisoikeudelliset laitokset voivat kieltää alkoholijuomien toimituksen hallinnoimaansa tilaan tai hallinnassaan olevalle alueelle.

PTY ei vastusta pykälän 4 momentissa esitettyjä toimituskieltoja sellaisenaan, mutta niiden käytännön toteutus on erittäin haastavaa. Ostotilanteessa kieltojen havaitsemista on mahdotonta valvoa ja joka tapauksessa valvonta joudutaan tekemään luovutushetkellä. Pykälän 5 momentissa esitetyt yksityisten toimijoiden kiellot tulee poistaa esityksestä, koskanäiden noudattamisen käytännön valvonta on mahdotonta.

38 § Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa sekä alkoholijuomien toimitustoiminnassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saa myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka on avoinna asiakkaille.

PTY kyseenalaistaa alkoholijuomien toimituksen lisäämisen 38 §:n 1 momenttiin sellaisenaan. Mitä tarkoittaa riittävä henkilökunta valvonnan ja järjestyksenpidon osalta toimitustoiminnassa? Kuljetus tapahtuu tyypillisesti yhden henkilön toimesta, jolla on toimituspassi suoritettuna, eikä laissa tule muuta edellyttää. Kuljettaja ei ole järjestyksen pitäjä. Jos toimitustilanne ei täytä alkoholilain edellytyksiä mm. päihtymyksen ja ikärajan osalta, alkoholijuomia ei luovuteta. Todettakoon myös, että nykysääntely mahdollistaa alkoholin myymisen pienessä vähittäismyymälässä siten, että vain yksi henkilö on työvuorossa ja vastaa alkoholilain noudattamisesta. Vaikutusten arviointia on syytä korjata tämän osalta.

PTY kannattaa ja näkee erittäin tarpeellisena 2 momentin muutoksen, jonka myötä jatkossa lupa voitaisiin myöntää sille ajalle, kun henkilökunta on paikalla ja alkoholia myydään tai nautitaan. Tämä mahdollistaa mm. itsepalvelukaupat, joissa alkoholia myydään vain henkilökunnan paikalla ollessa.

40 § Iän todistaminen

Alkoholijuoman toimituksen ostaja on velvollinen todistamaan ikänsä ennen alkoholijuoman ostamista. Jos alkoholijuoman ostoa tapahtuu etäyhteyden välityksellä, on alkoholijuoman ostaja velvollinen todistamaan ikänsä vahvan sähköisen tunnistautumisen avulla. Alkoholijuoman toimituksen vastaanottaja on lisäksi velvollinen todistamaan vaadittaessa ikänsä 1 momentissa tarkoitettulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittavalle henkilölle.

PTY ei kannata vaatimusta kaksinkertaisesta ikärajavaivonnasta verkko-ostosten yhteydessä kiristyksenä nykyäänntelyyn. Nykyisin alkoholin verkko-ostaminen on sallittua ilman vahvaa sähköistä tunnistautumista, sillä ikäraja tarkastetaan juomia noudettaessa. Ikärajavaivonnasta osalta luovuttamisen yhteydessä toimitusluvan haltijoiden suorittama ikärajavaivonta on riittävää. Toimituspassin suorittamisella voidaan varmistaa alkoholilain tuntemus, eikä ostotilanteessa tehtävä kaksinkertainen ikärajavaivonta tuo tähän alkoholihaittojen tai ikärajavaivonnasta osalta lisähyötyä. Laki ei edellytä saman henkilön olevan tilaajana ja vastaanottajana.

Alkoholin verkko-ostokset muodostaisivat kaksinkertaisen ikärajavaivonnasta myötä jatkossa varsin sensitiivisen uudenlaisen rekisterin, jonka perusoikeudellinen oikeutus on kyseenalainen. Tunnistautuminen maksamisen lisäksi myös alkoholiostosten takia kirittäisi verkkokauppakäytäntöjä nykyisestä. Teknologianeutraalius ja ikäihmiset huomioiden tilaus ja toimitus tulisi olla mahdollista tehdä myös esim. puhelimella. Ongelmallista vahvan tunnistautumisen osalta on myös mm. yritysostot ja toisen puolesta asiointi. Lisävaatimus edellyttäisi todennäköisesti myös järjestelmämuutoksia.

Verkkokaupassa voidaan asettaa ostamisen ehdoksi, että ostaja vakuuttaa olevansa yli 18-vuotias ja tämä tarvittaessa todennetaan henkilökohtaisesti luovutuksen yhteydessä. Mikäli ilmenee, ettei ostaja olekaan ollut 18-vuotias ostohetkellä, kyseessä on olennainen sopimusrikkomus, jolloin myyjällä on oikeus purkaa kauppa.

Ikärajavaivonnassa sallittujen asiakirjojen listan selkeä määrittäminen on toimijoiden kannalta hyvä asia. Määrittelyssä tulee kuitenkin huomioida myös ulkomaiset asiakirjat ja digitaalisuus kattavasti.

42 a §. Toimitusaika

Alkoholijuomien toimituksessa alkoholijuoman luovuttaminen vastaanottajalle on sallittu kello 9:stä kello 21:een. Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovutuksessa vastaanottajalle noudatetaan, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholiyhtiön vähittäismyyntiajoista. Alkoholijuoman luovuttaminen vastaanottajalle ennen kello 9:ää tai kello 21:n jälkeen on kiellettyä. Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa 1 momentissa tarkoitettuna aikana, alkoholijuoma on palautettava myyjälle tai toimitettava asiakkaalle myöhemmin 1 momentissa tarkoitettuna aikana, ellei luovuttamatta jättäminen ole johtunut 37 §:ssä tarkoitettuna syystä.

PTY kannattaa esitettyä toimitusaikojen osalta, vaikka pienet poikkeustilanteissa tehtävät joustot olisivatkin sen näkemyksen mukaan kannatettavia.

46 § Alkoholijuomien hankkiminen

Kun yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin ja anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

PTY kannattaa lakiin tehtyä täsmennystä siitä, että pykälä koskee yli 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia.

51 § Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä, alkoholijuoman toimituksessa ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä, toimituksessa ja anniskelussa on kielletty.

PTY:llä ei ole huomautettavaa asiassa.

57 § Henkilökunnan osaaminen

Alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen henkilökuntaan kuuluvalla alkoholijuoman toimittajalla on alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (toimituspassi).

PTY pitää vaatimusta toimituspassista tiukkana verrattuna esimerkiksi anniskelupassiin, mutta edellyttäen että byrokratiaa kotiinkuljetuksen osalta muutoin kevennetään, kannatettavana. Aikataulua passin suhteen tulee kiirehtiä, jotta alkoholin toimitus saadaan tosiasiallisesti voimaan. Passin suorittamista varten tulee varata riittävät resurssit ja sen tulee olla verkossa suoritettavissa koko Suomessa. Pitkän ikärajavaltontaa koskevan kokemuksensa hyödyntämiseksi PTY toivoo mahdollisuutta osallistua passin kehittämiseen.

58 § Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voidaan todistaa todistuksella toimituspassista. Toimituspassin myöntää oppilaitos, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa tai oppilaitos, jolla on ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu toimilupa. Todistus toimituspassista myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen.

Esityksestä ei käy ilmi onko toimituspassista annettavan todistuksen tarkoitus olla paperinen vai sähköinen?

62 § Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa, jos viranomaisella on perusteltua aihetta epäillä, ettei alkoholijuomien toimitusta harjoittava toimija tai hänen henkilökuntansa noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa ja luovutuksessa. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvan-haltijan nimi sekä lupanumero.

Luvan haltijan on toimitettava määräjoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

PTY:llä ei ole koeostoista sinänsä huomautettavaa, mutta kenellä on todentamisvelvollisuus, jos koeostossa jotain menee pieleen? Miten tilanne käytännössä toteutetaan? Oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden nimissä koeostajien tulee olla etukäteen koulutettuja, jotta he osaavat suorittaa tehtävän objektiivisesti.

64 § Tietojen antaminen

Valvontaviranomaisten välistä tietojen vaihtoa esitetään lisättäväksi merkittävästi ja aikaisempi välttämättömyys edellytyksenä tietojen luovuttamiselle poistuisi. PTY vastustaa tietojen antamista koskevia muutoksia.

71 § Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvan haltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 20 000 euron seuraamusmaksun.

PTY näkee esitetyn lupamaksun korotuksen erittäin merkittävänä ja vastustaa korotusta tässä laajuudessa. Näin suuri sanktio on kohtuuton ja pienelle toimijalle jo pelkkä uhka sanktiosta toimii esteenä luvan hakemiselle. Esityksen tarkoituksena on avata kilpailua eikä mahdollistaa sitä vain suuremmille toimijoille. Toisaalta mm. omavalvonnan rikkomisesta sanktio on melkoinen. Laissa (56 §) on velvoite mm. huolehtia omavalvontasuunnitelman ajantasaisuudesta. Ilman tarkempaa määritelmää siitä mitä ajantasaisuudella tarkoitetaan, sanktio pienistä virheistä voi muodostua melkoiseksi. PTY huomauttaa, että omavalvontasuunnitelmia ylläpidetään jatkuvasti.

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitettut valvontamaksut

PTY katsoo valvontamaksujen osalta, että pienet toimijat haja-asutusalueilla tulisi vapauttaa maksuista kokonaan. Maaseudun asuttavuus ja palveluiden yhdenvertaisuus koko maassa puoltavat tätä.

Kunnioittavasti

Päivittäistavarakauppa ry

Tuula Loikkanen

toimitusjohtaja

Tea Taivalkoski

lakimies

Taivalkoski Tea
Päivittäistavarakauppa ry